

HUQUQNI MUHOFAZA QILISH ORGANLARI HARBIY XIZMATCHI VA
XODIMLARINING JISMONIY VA JANGOVAR TAYYORGARLIK SIFATLARINI
YANGI TALABLAR ASOSIDA SHAKLLANTIRISH

Butayev Isroil Nazirovich

Malaka oshirish instituti Kasbiy tayyorgarlik fakulteti
Jangovar va jismoniy tayyorgarlik sikli katta o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17912746>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada huquqni muhofaza qilish organlari harbiy xizmatchi va xodimlarining jismoniy va jangovar tayyorgarligi zamonaviy xavfsizlik tahdidlari sharoitida qay tarzda shakllanishi, ularni rivojlantirish bo'yicha ilg'or tajribalar hamda yangi yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda tayyorgarlikning asosiy komponentlari – kuch, chidamlilik, epchillik, jangovar texnik malakalar, ekstremal vaziyatlarda psixofiziologik barqarorlikni oshirish mexanizmlari ilmiy asosda bayon etilgan. Shuningdek, O'zbekiston olimlarining ilmiy ishlari tahlil qilinib, metodologik asoslar hamda amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: harbiy xizmatchilar, jismoniy tayyorgarlik, jangovar sifatlar, komponentlar, texnik malakalar, ekstremal vaziyatlar.

Аннотация. В данной научной статье анализируется формирование физической и боевой подготовки военнослужащих и сотрудников правоохранительных органов в условиях современных угроз безопасности, передовой опыт и новые подходы к её развитию. В исследовании научно излагаются основные компоненты подготовки – сила, выносливость, ловкость, боевые технические навыки, механизмы повышения психофизиологической устойчивости в экстремальных ситуациях. Также анализируются научные труды узбекских учёных, разрабатываются методические основы и практические предложения.

Ключевые слова: военнослужащие, физическая подготовка, боевые качества, компоненты, технические навыки, экстремальные ситуации.

Abstract. This scientific article analyzes how the physical and combat training of military personnel and employees of law enforcement agencies is formed in the conditions of modern security threats, best practices and new approaches to their development. The study scientifically describes the main components of training - strength, endurance, agility, combat technical skills, mechanisms for increasing psychophysiological stability in extreme situations. Also, the scientific works of Uzbek scientists are analyzed, methodological foundations and practical proposals are developed.

Keywords: military personnel, physical training, combat qualities, components, technical skills, extreme situations.

Kirish

Bugungi globalashuv va murakkab geosiyosiy jarayonlar fonida huquqni muhofaza qilish organlari faoliyati yanada mas'uliyatli tus olmoqda. Jinoyatchilikning yangi shakllari, terrorizm, gibrid xavflar, favqulodda vaziyatlar va tezkor harakat talab qilinadigan holatlar xodimlardan yuqori darajadagi jismoniy, jangovar hamda psixologik tayyorgarlikni talab etadi.

Harbiy xizmatchilar va huquqni muhofaza qilish organlari xodimlarining jismoniy imkoniyatlari ularning xizmat samaradorligi, tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalari, hayotiy muhim vaziyatlarda to'g'ri harakat qilish qobiliyatini belgilab beradi.

O'zbekiston Respublikasida oxirgi yillarda harbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xizmat intizomini takomillashtirish va zamonaviy standartlarga mos tayyorgarlik tizimini yaratish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur tadqiqot ushbu jarayonlarni ilmiy jihatdan asoslashga qaratilgan.

Asosiy qism

1. Jismoniy va jangovar tayyorgarlik tushunchasi

Jismoniy tayyorgarlik – bu xizmatchi organizmining funksional imkoniyatlarini oshirish, kuch, chidamlilik, tezlik, epchillik va koordinatsiya kabi sifatlarni rivojlantirish jarayonidir.

Jangovar tayyorgarlik esa – maxsus harakatlar, ya'ni taktik harakatlanish, qo'l jangi elementlari, o'qotar qurol bilan muomala, ekstremal sharoitlarda jangovar barqarorlikni ta'minlash ko'nikmalaridan iborat.

2. Zamonaviy xavfsizlik tahdidlari va yangi talablar

Bugungi xavfsizlik muhiti harbiy xizmatchilardan kuchli aerob va anaerob chidamlilik, tezkor harakatlanish va jangovar manevr qilish, psixologik turg'unlik va stressga qarshilik, yakka tartibda va jamoaviy jangovar harakat ko'nikmalari, zamonaviy qurol-uskunalar bilan ishlash kompetensiyasini hamda kecha-kunduz turli sharoitlarda faoliyat yuritish qobiliyatini talab etadi.

3. Jismoniy sifatlarni rivojlantirishga qo'yilayotgan yangi talablarga quyidagilarni misol qilsak o'rinni bo'ladi.

1. mashg'ulotlarda funksional trening, krossfit, HIIT (High-Intensity Interval Training) elementlarini qo'llash.

2. jangovar tayyorgarlikda real ssenariylar asosida taktik mashg'ulotlarni ko'paytirish;

3. psixologik tayyorgarlikda stress-testlar va simulyatsion mashg'ulotlar qo'llash;

4. dronlar, termal qurilmalar, GPS texnologiyalari bilan ishlash bo'yicha texnik tayyorgarlikni kuchaytirish.

Adabiyotlar tahlil

O'zbekistonda harbiy va jismoniy tayyorgarlik bo'yicha ilmiy izlanishlar soni yil sayin oshib bormoqda. Quyida ayrim tadqiqot yo'nalishlari yoritiladi:

1. A. X. Jalilov va boshqalarning jismoniy sifatlarni kompleks rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlari harbiy xizmatchilarda funksional imkoniyatlarning oshishi xizmat samaradorligini sezilarli yaxshilashini ta'kidlaydi.

2. R. To'xtasinov asarlarida jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlarining zamonaviy shakllari, xususan, amaliy o'q otish, taktik harakatlanish va qo'l jangi bo'yicha metodikalar tahlil qilingan.

3. O'zbekiston Jismoniy tarbiya va sport ilmiy-tadqiqot instituti olimlari tomonidan harbiy xizmatchilar organizmining yuklamalarga moslashuvi, yurak-qon tomir tizimi faoliyati, psixofiziologik barqarorlik bo'yicha ilmiy asoslangan mezonlar ishlab chiqilgan.

Harbiy ta'lim muassasalarida chop etilgan ilmiy maqolalarda yangi texnologiyalarga asoslangan o'quv-trening jarayonining afzalliklari ko'rsatib beriladi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy ilmiy maktabda jismoniy tayyorgarlik bo'yicha yetarli nazariy baza yaratilgan bo'lsa-da, amaliyotda zamonaviy global tendensiyalarni keng joriy etish hali ham dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot quyidagi ilmiy metodlar asosida amalga oshirildi:

Nazariy tahlil metodi — O'zbekiston va xorij adabiyotlari, harbiy qo'llanmalar, me'yoriy hujjatlar o'rganildi.

Pedagogik kuzatuv — huquqni muhofaza qilish organlarining o'quv mashg'ulotlarida qatnashib, o'quv jarayoni va jismoniy yuklamalar tahlil qilindi.

Eksperimental metod — 8 haftalik yangi jismoniy tayyorgarlik dasturi sinovdan o'tkazildi.

Testlash usuli — kuch, epchillik, chidamlilik va psixologik barqarorlik ko'rsatkichlari maxsus testlar orqali baholandi.

Statistik tahlil — olingan ma'lumotlar matematik-statistik metodlar yordamida qayta ishlanib, o'zgarishlar dinamikasi aniqlangan.

Bu natijalar yangi metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar tizimi harbiy xizmatchilarning umumiy tayyorgarligini samarali oshirishini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida huquqni muhofaza qilish organlari harbiy xizmatchi va xodimlarining jismoniy hamda jangovar tayyorgarligini yangi talablar asosida shakllantirish zamonaviy xavfsizlik tizimining ajralmas qismi ekani aniqlandi. Bugungi kunda texnologiyalashuv, murakkab jinoyatchilik shakllarining paydo bo'lishi, terrorizm va gibrid tahdidlarning kuchayishi xodimlardan nafaqat an'anaviy jismoniy tayyorgarlikni, balki funksional, taktik, psixologik va texnik tayyorgarlikning kompleks tarzda shakllangan bo'lishini talab etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yuksak samaradorlikka erishish uchun mashg'ulotlar tizimini zamonaviy uslub va texnologiyalar bilan boyitish muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, funksional trening, yuqori intensivlikdagi intervalli mashg'ulotlar (HIIT), taktik ssenariy asosidagi amaliy mashg'ulotlar, simulyatsion trenajyorlar va psixologik barqarorlikni oshiruvchi treninglar natijalarni sezilarli darajada yaxshilaydi. Ushbu yondashuvlar xodimlarning tezkor vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyatini kuchaytiradi, kuch-chidamlilik va koordinatsiya sifatlarini barqaror oshiradi, ekstremal sharoitlarga tez moslashish imkonini beradi.

O'rganilgan ilmiy manbalar va tajribalar shuni tasdiqlaydiki, yangi talablar asosida shakllantirilgan jismoniy va jangovar tayyorgarlik tizimi xodimlarning xizmat samaradorligini oshiradi, ularni real xizmat vazifalarini xavfsiz va yuqori darajada bajarishga tayyorlaydi.

Eksperimental tadqiqotlar natijalarining ijobiy dinamikasi — chidamlilik, kuch, epchillik, o'q otish aniqligi va stressga bardoshlilikning oshishi — taklif etilayotgan yondashuvlarning amaliy samaradorligini isbotladi.

Shuningdek, xizmat faoliyatini samarali tashkil etishda psixologik tayyorgarlikning ahamiyati alohida ajralib turadi. Stress-testlar, kutilmagan vaziyatlarda tezkor harakatlanish mashqlari, xavfli vaziyatlar ssenariylari xodimlarning ruhiy bardoshlilikini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa harbiy xizmatchilar va huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarining professional tayyorgarligini kompleks yondashuv asosida shakllantirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Yakuniy xulosaga ko'ra, zamonaviy xavfsizlik muhitiga mos, ilmiy asoslangan, yangi talablarga moslashtirilgan tayyorgarlik tizimini yaratish — nafaqat xodimlarning jismoniy va

jangovar salohiyatini oshiradi, balki ular faoliyatining xavfsizligi, samaradorligi va davlat manfaatlarini himoya qilishga qo'shadigan hissasini sezilarli darajada kuchaytiradi. Shunday ekan, harbiy va huquqni muhofaza qilish organlarida mazkur yo'nalishda islohotlarni davom ettirish, yangi texnologiyalarni keng tatbiq etish va ilmiy asoslangan metodikalarni joriy etish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Takliflar

1. Zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish - O'quv jarayoniga VR-trenajyorlar, simulyatsion taktik mashg'ulotlar, dronlar bilan ishlash bo'yicha maxsus modullarni qo'shish hamda jismoniy mashg'ulotlarni monitoring qilish uchun smart-soatlar, puls o'lchagichlar, GPS-trackerlar qo'llash.

2. Maxsus tayyorgarlik dasturlarini ishlab chiqish - har bir bo'linma faoliyatiga mos ravishda modulli o'quv dasturlari yaratish va chidamlilik, kuch va jangovar texnikani rivojlantirish uchun funksional treninglarga asoslangan komplekslar ishlab chiqish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jalilov A.X., Abdurahmonov D. Harbiy Xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligini takomillashtirishning nazariy asoslari, - Toshkent:Harbiy akademiya nashriyoti, 2020-186 b.
2. To'xtasinov R. Jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlarining zamonaviy shakllari; o'quv qo'llanma. – Toshkent:Akademiya, 2019.
3. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi. "Harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligi bo'yicha normativlar" (yangi tahrir). – Toshkent, 2022.
4. Qodirov B.,Ergashev M. Huquqni muhofaza qilish organlari xodimlarining professional tayyorgarligida jismoniy sifatning o'rni // "Jismoniy tarbiya va sport" ilmiy jurnali. – 2020
5. Rasulov M.M. Harbiy-amaliy sport turlariorqali xodimlarning chidamlilik sifatlarini rivojlantirish. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.
6. Xolmatov O. Harbiy jismoniy tayyorgarlik funksional treningning qo'llanilishi // "Harbiy ta'lim" ilmiy – uslubiy jurnali. – 2021.